

УДК 351.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.17>

**АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИМОГ НАКАЗУ № 334
У ЧАСТИНІ ВИКОНАННЯ ВПРАВ ТРЕТЬОЇ КАТЕГОРІЇ КУРСАНТАМИ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС
ТА ПРАКТИЧНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК
ВОЛОДІННЯ ПОМПОВИМИ РУШНИЦЯМИ
ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Зеленський Є.С.,
*старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
майстер спорту України з кульової стрільби,
підполковник поліції
ORCID: 0000-0002-5345-1513*

Поливанюк В.Д.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-3295-4434*

Зеленський Є.С., Поливанюк В.Д. Аналіз проблем реалізації вимог наказу № 334 у частині виконання вправ третьої категорії курсантами закладів вищої освіти МВС та практичного закріплення навичок володіння помповими рушницями підрозділами Національної поліції України.

Вказується, сучасні виклики правоохоронної діяльності в Україні, зумовлені станом воєнного стану та зростанням криміногенних ризиків, висувають підвищені вимоги до вогневої вишколеності поліцейських

У статті здійснено ґрунтовний аналіз нормативно-правових та організаційних засад вогневої підготовки майбутніх працівників Національної поліції України з акцентом на виконання вправ третьої категорії, передбачених наказом МВС України № 334. Розкрито зміст і значення вправ третьої категорії як найбільш складного елементу курсу стрільб, орієнтованого на формування практичних навичок дій у динамічних та стресових умовах службової діяльності. Особливу увагу приділено особливостям застосування помпової рушниці як спеціального виду вогнепальної зброї та аналізу механізму її закріплення за поліцейськими офіцерами громади та підрозділами особливого призначення відповідно до чинних нормативних актів МВС України. Визначено основні проблемні аспекти підготовки курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, пов'язані з обмеженим доступом до помпових рушниць у процесі навчання, що зумовлює фрагментарність виконання вправ третьої категорії та недостатній рівень закріплення практичних навичок. У дослідженні підкреслюється, що існуюча матеріально-технічна база не завжди повною мірою задовольняє потреби інтенсивної вогневої підготовки в умовах воєнного стану. Обґрунтовано необхідність удосконалення підходів до інтеграції помпової рушниці в загальну систему вогневої підготовки з метою забезпечення належного рівня професійної готовності майбутніх поліцейських до виконання службових завдань. Автором запропоновано впровадження спеціалізованих тренінгових комплексів, які поєднують вогневу та тактико-спеціальну підготовку, що дозволить моделювати реальні ситуації застосування зброї в умовах обмеженого простору та при значних фізичних навантаженнях. Акцентовано на важливості психологічної стійкості правоохоронців під час використання вогнепальної зброї. Зроблено висновок, що лише комплексний підхід, який поєднує нормативне регулювання, сучасне технічне

оснащення та інноваційні методики навчання, дозволить підвищити ефективність підготовки кадрів для правоохоронної системи України.

Ключові слова. вогнева підготовка, Національна поліція України, помпова рушниця, поліцейський офіцер громади, підрозділи особливого призначення, професійна підготовка поліцейських.

Zelensky E.S., Polyvaniuk V.D. Analysis of the problems in implementing the requirements of order no. 334 regarding the performance of category iii exercises by cadets of higher education institutions of the ministry of internal affairs and the practical consolidation of pump-action shotgun handling skills by units of the National Police of Ukraine.

It is indicated that the current challenges of law enforcement in Ukraine, caused by the state of martial law and the growth of criminogenic risks, place increased demands on the firearms training of police officers.

The article provides a thorough analysis of the regulatory, legal, and organizational foundations of firearms training for future employees of the National Police of Ukraine, with an emphasis on the execution of Category III exercises as prescribed by Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 334. The study reveals the content and significance of Category III exercises as the most complex element of the shooting course, designed to develop practical skills for operating in dynamic and stressful environments. Particular attention is paid to the specifics of using the pump-action shotgun as a special type of firearm and the analysis of the mechanism for its assignment to Community Police Officers and special purpose units in accordance with current regulatory acts of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The paper identifies the main problematic aspects of training cadets in higher education institutions with specific learning conditions, particularly those related to limited access to pump-action shotguns during the educational process. This limitation leads to the fragmentation of Category III exercises and an insufficient level of practical skill reinforcement. The study emphasizes that the existing material and technical facilities do not always fully meet the needs of intensive firearms training under martial law conditions. The necessity of improving approaches to integrating the pump-action shotgun into the general firearms training system is substantiated to ensure the proper professional readiness of future police officers for their service duties. The author proposes the implementation of specialized training complexes that combine firearms and tactical-special training, allowing for the simulation of real-life weapon engagement scenarios in confined spaces and under significant physical exertion. The importance of the psychological resilience of law enforcement officers during the use of firearms is highlighted. It is concluded that only a comprehensive approach – combining regulatory framework, modern technical equipment, and innovative teaching methods – will increase the efficiency of personnel training for the law enforcement system of Ukraine.

Key words: firearms training, National Police of Ukraine, pump-action shotgun, community police officer, special purpose units, professional training of police officers.

Постановка проблематики. Сучасні виклики правоохоронної діяльності в Україні, зумовлені станом воєнного стану та зростанням криміногенних ризиків, висувають підвищені вимоги до вогневої вишколеності поліцейських. Наказ МВС України № 334 регламентує виконання вправ третьої категорії як найбільш складного етапу підготовки, що максимально імітує реальні стресові та динамічні ситуації. Однак на практиці існує суттєве протиріччя: попри те, що помпова рушниця офіційно закріплюється за поліцейськими офіцерами громади та підрозділами особливого призначення (КОРД), майбутні фахівці у закладах вищої освіти (ЗВО) МВС мають обмежений доступ до цього виду зброї. Це призводить до фрагментарності навчання, відсутності системних навичок володіння рушницею у курсантів та недостатньої психотехнічної готовності до виконання вправ третьої категорії. Відтак, виникає гостра потреба у перегляді організаційних підходів та методичної конкретизації підготовки з використанням помпової рушниці на етапі професійного навчання.

Стан опрацювання матеріалу. Питання вогневої підготовки працівників правоохоронних органів традиційно перебувають у центрі уваги науковців та практиків у галузі відомчої освіти. Нормативне підґрунтя цього процесу базується на положеннях Наказу МВС України № 334, який став фундаментальним документом у визначенні стандартів володіння зброєю. Аналіз змісту даного наказу свідчить про високий рівень деталізації вправ різних категорій, проте практична ре-

алізація окремих його аспектів, зокрема щодо вправ третьої категорії, залишається предметом дискусій.

У науковій літературі приділяється значна увага загальній методиці вогневої підготовки курсантів, таких науковців, як: Зеленський Є.С., Каліман М.Р., Лопасєва О.М., Покайчук В.Я., Поливанюк В.Д., та інші, де розглядаються психологічні та технічні аспекти стрільби. Водночас, вправи третьої категорії як найбільш складний та динамічний елемент підготовки, що вимагає високої координації та тактичного мислення, досліджені лише фрагментарно.

Метою статті є комплексний аналіз нормативно-правового регулювання та фактичного стану вогневої підготовки майбутніх поліцейських у контексті виконання вправ третьої категорії, а також розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо інтеграції помпової рушниці в освітній процес ЗВО МВС для підвищення професійної готовності випускників.

Вклад основного матеріалу. Вогнева підготовка є одним із ключових компонентів професійного становлення майбутніх працівників Національної поліції України, оскільки рівень володіння зброєю безпосередньо впливає на ефективність виконання службових завдань та забезпечення особистої безпеки під час їх виконання. Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України № 334 від 24.04.2019 року «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб» (далі - Курс стрільб), основна увага приділяється формуванню у працівників поліції та здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання практичних умінь і навичок виконання вправ різних категорій, зокрема третьої - найбільш наближеної до реальних умов службової діяльності.

Вправи третьої категорії виконуються поліцейськими підрозділів поліції особливого призначення (у тому числі на навчальних зборах), поліцейськими, які залучаються до проведення спеціальних (антитерористичних) операцій, та спрямовані на формування як індивідуальних, так і групових висококваліфікованих навичок поведінки зі зброєю під час стрільби в екстремальних умовах. При виконанні вправ цієї категорії поліцейські обов'язково забезпечуються відповідним екіпіруванням засобами індивідуального захисту [1, с. 7].

Положення Курсу стрільб застосовуються як у процесі підготовки курсантів ЗВО МВС, так і під час службової та спеціальної підготовки працівників НПУ. Для здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, документ встановлює вимоги до послідовності засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, а також критерії оцінювання рівня підготовленості. Для поліцейських - визначає порядок підтримання та вдосконалення навичок володіння зброєю в межах службової підготовки.

Курс стрільб реалізується у взаємозв'язку з іншими нормативними актами МВС України, які регулюють питання службової підготовки, застосування вогнепальної зброї, заходів безпеки під час навчальних стрільб, а також організації освітнього процесу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. У сукупності ці акти формують єдину нормативну основу, що визначає порядок і умови виконання вправ, вимоги до матеріально-технічного забезпечення, а також стандарти підготовки особового складу.

Вправи третьої категорії за своєю суттю є завершальним і найбільш складним елементом курсу стрільб, оскільки спрямовані на відпрацювання дій у динамічних умовах, максимально наближених до реальних ситуацій службової діяльності. Вони передбачають виконання стрільб з різних положень, зміну позицій, обмеження часу, роботу з кількома цілями та прийняття рішень у стресових умовах. Саме на цьому етапі від поліцейського вимагається не лише технічне володіння зброєю, а й сформовані навички тактичного мислення та самоконтролю. Поліцейські виконують вправи зі зброї, яка за ним закріплена, винятком є:

за якими зброя не закріплена, в тому числі курсанти і слухачі ЗВО МВС установ (закладів) поліції;

які входять до складу збірних команд з видів спорту ЗВО МВС орган (підрозділу), установи (закладу) поліції;

які виконують вправи зі зброї, закріплення якої не передбачено [1].

Разом із тим, аналіз положень Курсу стрільб свідчить, що, попри загальну регламентацію категорій вправ, питання виконання вправ третьої категорії із застосуванням помпових рушниць не завжди отримує достатню методичну конкретизацію. Помпова рушниця, як спеціальний вид гладкоствольної вогнепальної зброї, має специфіку застосування, зумовлену як конструктивними

особливостями, так і характером бойових завдань, для яких вона використовується в підрозділах НПУ.

Відповідно до наказу 650 МВС помпова рушниця є одним із видів вогнепальної зброї, який закріплюється за поліцейським офіцером громади, крім того він забезпечується сейфом для перевезення помпової рушниці та спеціальним тримачем для помпової рушниці [2].

Поліцейським офіцером громади може стати поліцейський з не менш ніж півторарічним стажем роботи, вищою освітою та водійським посвідченням [3]. Фактичне закріплення зброї супроводжується вимогами щодо її безпечного зберігання та транспортування, однак нормативне регулювання не деталізує механізм поетапного формування навичок володіння помповою рушницею ще під час навчання у ЗВО МВС.

Також помпова рушниця може бути закріплена за підрозділами особливого призначення. Для того, щоб вступити до підрозділу спеціального призначення необхідно мати досвід практичної служби в Збройних Силах, органах внутрішніх справ, Національній поліції України та інших державних силових структурах не менше 3 років. В період тестування кандидата у підрозділ КОРД, особа проходить перевірку рівня вогневої підготовки.

У межах навчального процесу ЗВО МВС помпова рушниця використовується здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які входять до складу збірних команд з видів спорту ЗВО МВС. Водночас така організація навчального процесу обумовлює низку проблемних аспектів у формуванні стійких практичних навичок володіння помповою рушницею у більшості здобувачів ЗВО МВС. Обмеження кола осіб, які фактично мають доступ до цього виду зброї під час навчання, призводить до того, що виконання вправ третьої категорії з помповою рушницею набуває фрагментарного характеру та не є системним елементом базової вогневої підготовки майбутніх поліцейських. За таких умов курсанти, які після завершення навчання можуть бути призначені на посади, де передбачено закріплення помпової рушниці (КОРД, ПОГ), не отримують належного рівня практичної підготовленості ще на етапі професійного становлення.

Водночас слід враховувати, що виконання вправ третьої категорії передбачає не лише технічне володіння вогнепальною зброєю, а й сформовану здатність діяти в умовах підвищеного психоемоційного навантаження, дефіциту часу та обмеженого простору. Зазначені умови є типовими для службової діяльності підрозділів Національної поліції України, у яких помпова рушниця використовується як штатний або спеціальний засіб ураження. За таких обставин відсутність системного відпрацювання відповідних елементів під час навчання у ЗВО МВС ускладнює формування стійких алгоритмів дій зі зброєю та негативно впливає на готовність майбутніх поліцейських до виконання завдань підвищеної складності.

Крім того, аналіз чинного нормативного регулювання свідчить, що Курс стрільб визначає загальні вимоги до виконання вправ третьої категорії, однак не деталізує особливості їх реалізації із застосуванням помпових рушниць у межах освітнього процесу. Така ситуація зумовлює неоднакову практику організації занять у різних закладах вищої освіти МВС та обмежує можливості уніфікації підходів до оцінювання рівня сформованості відповідних навичок. У результаті підготовка здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання у частині володіння помповою рушницею не завжди має системний і послідовний характер.

З метою підвищення ефективності реалізації вимог Курсу стрільб у частині виконання вправ третьої категорії та забезпечення належного рівня закріплення навичок володіння помповою рушницею доцільним є вжиття низки організаційних, методичних і нормативних заходів.

Доцільно розширити методичну конкретизацію виконання вправ третьої категорії із застосуванням помпової рушниці шляхом розроблення окремих методичних рекомендацій або додатків до Курсу стрільб. Такі матеріали мають враховувати конструктивні особливості помпової рушниці, типові тактичні сценарії її застосування в діяльності підрозділів НПУ, а також вимоги безпеки під час виконання динамічних вправ. Забезпечення доступу ширшого кола курсантів до цього виду зброї, дозволить сформувати первинні практичні навички ще на етапі професійного навчання та зменшить ризики недостатньої підготовленості під час подальшого службового застосування. Також потребує вдосконалення наступність між вогневою підготовкою у ЗВО МВС та службовою підготовкою в підрозділах НПУ, зокрема тих, де помпова рушниця закріплюється як штатний вид озброєння (поліцейські офіцери громади, підрозділи особливого призначення). Доцільним є узгодження програм навчання з планами службової підготовки, що забезпечить безперервність і системність формування та закріплення навичок.

Висновок. Узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що чинна система вогневої підготовки в закладах вищої освіти МВС України загалом відповідає нормативно визначеним вимогам, однак у частині виконання вправ третьої категорії із застосуванням помпової рушниці має низку концептуальних і практичних обмежень. Попри закріплення цього виду вогнепальної зброї за окремими категоріями поліцейських і підрозділами НПУ, механізм формування відповідних навичок на етапі професійної підготовки курсантів залишається недостатньо системним і послідовним. Обмежений доступ до помпових рушниць у навчальному процесі, відсутність чітко визначеної методики виконання вправ третьої категорії з урахуванням їх специфіки, а також недостатня наступність між освітнім і службовим етапами підготовки знижують ефективність практичного закріплення необхідних умінь. За таких умов виникає об'єктивна потреба у вдосконаленні підходів до інтеграції помпової рушниці в систему вогневої підготовки, що дозволить забезпечити належний рівень професійної готовності майбутніх працівників Національної поліції України до виконання службових завдань у складних та динамічних умовах. З урахуванням викладеного, актуалізується необхідність подальшої конкретизації положень Курсу стрільб у частині застосування спеціальних видів вогнепальної зброї, зокрема помпових рушниць, під час виконання вправ третьої категорії. Визначення уніфікованих підходів до організації таких занять у закладах вищої освіти МВС України сприятиме забезпеченню єдності вимог до рівня підготовленості курсантів незалежно від їх подальшого функціонального призначення. Крім того, узгодження освітніх програм із практичними потребами підрозділів Національної поліції України дозволить сформувати цілісну систему підготовки, у межах якої засвоєні під час навчання навички логічно продовжуватимуться та поглиблюватимуться у процесі службової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб» Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 334 від 26.04.2019 р. Київ: МВС України, 2019. 15 с. URL: <https://www.rada.gov.ua>.
2. «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади». Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 650 від 28.07.2017 р. Київ: МВС України, 2017. 7 с. URL: <https://www.rada.gov.ua>.
3. Поліцейський офіцер громади. Головне управління Національної поліції України в Дніпропетровській області. URL: <https://dp.npu.gov.ua/diialnist/reforma-politsii/politseiskyi-ofitser-hromady> (дата звернення: 23.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.01.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 5.03.2026

© Зеленський Є.С., Попіванюк В.Д., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0